

ISSN 2310-0893

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

Серія 19

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА
ТА СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Випуск 32. Частина 1

Київ
Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова
2016

УДК 37.013(006)
ББК 74.03-03я05
НЗ4

ФАХОВЕ ВИДАННЯ
затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
від 07.10.2016 р. № 1021 (педагогічні та психологічні науки)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8825 від 01.06.2004 р.

Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 3 від 5 жовтня 2016 р.)

Редакційна рада:

- В. П. Андрущенко** – доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (голова Редакційної ради);
В. П. Бех – доктор філософських наук, професор;
В. І. Бондар – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
В. Б. Свєтук – доктор історичних наук, професор, академік НАН України;
І. І. Дробот – доктор історичних наук, професор;
М. І. Жалдак – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
Л. І. Мацько – доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
О. С. Падалка – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
В. М. Синьов – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
В. Д. Сиротюк – доктор педагогічних наук, професор;
Г. М. Торбін – доктор фізико-математичних наук, професор (заступник голови Редакційної ради);
М. І. Шут – доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України.

Редакційна колегія серії:

- В. М. Синьов** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна), відповідальний редактор;
М. К. Шеремет – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна, відповідальний секретар);
В. І. Барко – доктор психологічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
М. І. Бужун – доктор психологічних наук, професор (Національно-дослідний інститут педагогіки, Молдова);
С. Ю. Коноплія – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
З. А. Макебаєва – доктор педагогічних наук, професор (КНПУ імені Абая, Казахстан);
Г. П. Мозгова – доктор психологічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
Н. М. Назарова – доктор психологічних наук, професор (Московський міський педагогічний університет, Росія);
К. О. Островська – доктор психологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна);
О. Г. Приходько – доктор педагогічних наук, професор (Московський міський педагогічний університет, Росія);
А. І. Раку – доктор педагогічних наук, професор (КДПУ «Іон Крянгез», Молдова);
Л. М. Руденко – доктор психологічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
Є. П. Синьова – доктор психологічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
М. О. Сутрун – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
В. В. Тарасун – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
С. В. Федоренко – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
Л. І. Фомічова – доктор психологічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна);
А. Г. Шевцов – доктор педагогічних наук, професор член-кореспондент НАПН України (Управління ліцензування та акредитації МОН України, Україна);
Д. І. Шульженко – доктор психологічних наук, професор (НПУ імені М. П. Драгоманова, Україна).

НЗ4 Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Випуск 32. Частина 1 : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 315 с.

УДК 37.013(006)
ББК 74.03-03я05

У статтях цього фахового видання, що входить у перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень у галузі корекційної педагогіки та спеціальної психології. Дослідження у зазначених галузях охоплюють проблеми навчання, виховання, освіти, соціалізації, абілітації та реабілітації осіб з порушеннями психічного та (або) фізичного розвитку різних вікових категорій – від раннього дитинства до періодів після шкільного професійного навчання та самостійної трудової діяльності у дорослому віці.

ISSN 2310-0893

© Автори статей, 2016
© Редакційна рада та редакційна колегія серії 2016
© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

У даній статті представлено питання формування творчої компетентності майбутніх фахівців спеціальної освіти. Враховуючи особливості пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами не завжди ефективними є традиційні засоби навчання та виховання творчості. Обґрунтовано, що лише творчий педагог спроможний виховувати творчу особистість, і це потрібно враховувати під час навчання у вузі, оскільки саме студентські роки сприяють опануванню інтелектуальної діяльності, розвитку творчого потенціалу та творчих здібностей.

Ключові слова: спеціальна освіта, творча компетентність, діти з особливими освітніми потребами, навчально-пізнавальна діяльність.

Оновлення суспільства, а тим більше його радикальна зміна, – суперечливий, складний і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, засобів здійснення перетворень в усіх сферах життєдіяльності людей. Усе це зумовлює необхідність творчої участі в цьому процесі всіх членів суспільства, тому що недостатня творча активність, відсутність ефективних стимулів її розвитку та реалізації – основні фактори, які заважають втіленню нових ідей, задумів, нових цільових настанов та орієнтацій. Процеси демократизації і гуманізації суспільства створюють можливість вибору шляхів життєдіяльності його членів, сприятливі умови для творчості кожного. У гуманному цивілізованому суспільстві розвиток особистості, її творчих можливостей стає самоціллю всіх суспільних відносин. Саме тому в умовах духовного відродження суспільства діяльність закладів спеціальної освіти від дитячого садка до школи, потребує конкретних змін, які викликані необхідністю формування суспільно-

активної, творчої особистості, що можливо лише при створенні сприятливих умов для всебічного розвитку потенційних можливостей кожної дитини, самореалізації її особистості у навчальному процесі [2].

Навчально-пізнавальна діяльність дитини з особливими освітніми потребами не завжди можлива й ефективна при використанні традиційних, засобів, які застосовуються у навчанні дітей з нормальним розвитком. Тому в даному випадку необхідно застосування специфічних прийомів і засобів навчання і виховання.

У системі спеціальної освіти значущу роль відіграє достатній рівень сприйняття учнями навчального матеріалу, який забезпечується оптимальним вибором засобів реалізації корекційно-освітнього процесу [5].

Національна доктрина розвитку освіти України вимагає постійного творчого зростання педагогічних працівників, створення умов для неперервного підвищення їхнього освітнього та кваліфікаційного рівнів, удосконалення педагогічної майстерності.

Розвиток творчої особистості педагога є неодмінною умовою й обов'язковою складовою його професіоналізму та компетентності.

Проблема творчості не є новою в педагогічній та психологічній науках. На сьогоднішній день накопичений істотний матеріал, який формує уявлення про процес прийняття творчих рішень та розглядає форми творчої діяльності [6].

Питанням психології творчої діяльності присвячені роботи І.П.Калошиної, В.О.Моляко, Я.О.Пономарьова, Л.М.Попова, Ю.Г.Фокина. Питанням процесу прийняття творчих рішень присвячені роботи Ю.М.Кулюткіна, А.В. Хуторського. Сучасними вченими у галузі професійної педагогіки були досліджені умови, що сприяють продуктивному процесу формування творчості. Цьому присвячені роботи Н.О. Брюханової, Є.І. Бойко, О.Е.Коваленко, О.М.Кириченко, С.О. Сисоєвої та ін. [4].

Виявлені якості успішного педагога відповідають загальним критеріям творчої людини, таким які характеризують риси її творчої особистості, а саме: незалежність суджень, сміливість уяви і думки, імпульсивність, поривчатість, володіння мистецтвом спілкування, включеність в різноманітні сфери життєдіяльності.

Сутність педагогічної творчості ми визначаємо як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому просторі. Особливістю педагогічної творчості є те, що педагог реалізує свої особистісні і професійні творчі потенції засобом творення особистості дитини, а розвиток його творчого потенціалу зумовлений розвитком творчого потенціалу вихованця. Тобто без творчості немає натхненної педагогічної діяльності та активної взаємодії між вихователем і вихованцем.

Педагогічна праця нетворчою не буває й бути не може, тому що неповторні діти, обставини, особистість самого педагога, і будь-яке його педагогічне рішення має виходити із нестандартних дій.

Творчий вчитель – це творча особистість з високим ступенем розвинутих мотивів, характерологічних особливостей і творчих умінь, що сприяють успішній творчій педагогічній діяльності, і яка внаслідок спеціальної професійної підготовки і постійного самоудосконалення, набуває знань, умінь і навичок педагогічної праці, оволодіває творчими вміннями з формування творчої особистості учня у навчально-виховному процесі. Специфічна за своєю суттю творчість педагога має багато спільного не тільки з художнім, але й із науковим. Вчитель дає науковим фактам, гіпотезам, теоріям якби нове життя, відкриваючи їм шляхи до розуму і серця своїх учнів. Творчість – необхідна умова становлення самого педагога, його самопізнання, розвитку і розкриття як особистості. Творчість, розвиваючи здібності, формує педагогічну талановитість учителя [1].

В якості найважливішого компонента творчості фахівці-психологи виділяють переважання дивергентного мислення, яке має на увазі, що на одне і те ж питання може бути дано безліч однаково правильних і рівноправних відповідей на відміну від конвергентного мислення, що орієнтується на однозначне рішення, знімаючи саму проблему.

Такі особливості мислення студентів треба враховувати в організації учбової діяльності у вузі в цілому – в лекційному викладанні, при підготовці вмісту завдань для самостійної роботи, при проведенні практичних і лабораторних занять, в науково-дослідній роботі.

В роки студентства людина найбільш здібна до творчої діяльності, до формування

евристичних гіпотез, максимально працездатна, тому прогрес в різних областях наукового знання багато в чому пов'язаний з діяльністю молоді. Для студентів характерне опанування найбільш складних способів інтелектуальної діяльності в найрізноманітніших і сучасних галузях науки; засвоєні у трудовій діяльності знання, навички, уміння не лише реалізуються, але і отримують свій подальший розвиток і творче вдосконалення.

Студентство – важливий етап розвитку розумових здібностей. Істотно розвиваються теоретичне мислення, уміння абстрагувати, робити узагальнення. Відбуваються якісні зміни в пізнавальних можливостях: вже йдеться не лише про те, скільки і які завдання вирішує студент, а яким чином він це робить. Розвиток інтелекту в роки навчання у вузі тісно пов'язаний з розвитком творчих здібностей, що передбачають прояв інтелектуальної ініціативи і створення чогось нового [3].

Уміння здолати буденні вистави, а інколи і вийти за рамки строгого логічного дотримання і умозаключень, звертаючись до незвичайних зв'язків і аналогій, а також зняття різних заборон і обмежень для повнішого свого прояву, вільний пошук нового – це і передбачає творча активність. При цьому необхідність дотримання інтелектуальної дисципліни, організованості і систематичності в роботі зберігається. Особливо цих умінь потребують студенти, що володіють творчими здібностями та зазвичай недостатньо зібрані, не дуже організовані, які часто працюють без дотримання плану, без системи. Як правило, менше шансів на успіх в тих, хто розкиданий в роботі, не уміє її планувати, не доводить справу до кінця, за інших рівних умов.

Тому ми можемо стверджувати, що головним завданням вищої освіти є розкриття творчого потенціалу кожного студента, розпізнання його здібностей, розвиток цих здібностей та формування творчої компетентності майбутніх корекційних педагогів, які необхідні у сьогоденні.

Але проблема формування творчої компетентності майбутніх спеціальних педагогів під час навчання залишається не вирішеною.

Творча компетентність – діяльність особистості, яка спрямована на створення якісно нових, креативних, невідомих раніше цінностей, які спираються на стійкі узагальнені та систематизовані знання і зміст цієї діяльності у створенні кінцевого продукту, тобто результату своєї професійної діяльності [4,6].

Тож розв'язання задачі формування творчої компетентності майбутніх корекційних педагогів покладено, насамперед, на систему вищої освіти, що потребує принципово нових підходів до навчання, виховання та підготовки до самостійного життя юного покоління, постійного оновлення форм та методів викладання з метою їх ефективнішого впливу на розвиток особистості студентської молоді.

Час вимагає відходу від стереотипних уроків передачі готових знань, від формування особистостей, які мислять стереотипно, сіро, нецікаво, і таким чином йде пригнічення інтересу студентів до самостійного пошуку.

Тобто, процес формування творчої компетентності майбутніх корекційних педагогів передбачає якісну перебудову їх мислення, зацікавленість у кінцевому результаті, який вони можуть спостерігати на власні очі, бо він є реальним продуктом їх творчого натхнення. При цьому дуже великого значення набуває сам процес творчого пошуку під час розробки творчих проектів, розв'язанні практичних завдань, що здійснюють студенти у процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Якщо поставлені задачі щодо створення умов для розкриття творчого потенціалу студентів будуть виконані у період навчання у вищому навчальному закладі, у результаті ми отримаємо творчого, креативно мислячого педагога, який здатен за сприятливих умов педагогічної творчості учителя, забезпечити його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей учнів.

Використана література

1. Клименко В.В. Психология творчости / В.В. Клименко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 480с.
2. Матюшкин А.М. Мышление, обучение, творчество /А. М.Матюшкин.– М.: Изд-во Москов. психол-соц.ин-т, Воронеж: МОДЕК, 2003. –718 с.
3. Немов Р.С. Психология. / Р.С.Немов. – в 3-х т. – Кн. 1. М.: ВЛАДОС, 2006.– 687 с.
4. Николаенко Н.Н. Психология творчества./ Н.Н.Николаенко. – С-П: Речь, 2007. – 277 с.
5. Фетинський Н.П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н.П.Фетинский, В.В.Козлов, Г.М.Мануйлов. – М: Изд-во ин-та психотерапии, 2002. – 490 с.
6. Ярошевский М.Г. Психология творчества и творчество в психологии // М.Г. Ярошевский. / Вопросы психологии, 1985. – № 6. – С.14.

References

1. Klymenko V.V. Psykholohiya tvorchosti / V.V. Klymenko. – Kyiv: Tsentr navchal'noyi literatury, 2006. – 480s.
2. Matyushkyn A.M. Myshlenye, obuchenye, tvorchestvo /A. M.Matyushkyn.– M.: Yzd-vo Moskov. psykhol-sots.yn-t, Voronezhskiy MODEK, 2003. –718 s.
3. Nemov R.S. Psykholohyya. / R.S.Nemov. – v 3-kh t. – Kn. 1. M.: VLADOS, 2006.– 687 s.
4. Nykolaenko N.N. Psykholohyya tvorchestva./ N.N.Nykolaenko. – S-P: Rech', 2007. – 277 s.
5. Fetyns'kyy N.P. Sotsyal'no-psykholohycheskaya dyahnostyka razvytyyya lychnosti y malykh hrupp / N.P.Fetyns'kyy, V.V.Kozlov,H.M.Manuylov. – M: Yzd-vo yn-ta psykhoterapyy, 2002. – 490 s.
7. Yaroshevskyy M.H. Psykholohyya tvorchestva y tvorchestvo v psykholohyy // M.H. Yaroshevskyy. / Voprosy psykholohyy, 1985. – # 6. – S.14.

Еременко Г.Ю. К вопросу развития творческой компетентности специалистов специального образования

В статье представлено вопрос формирования творческой компетентности будущих специалистов специального образования. Учитывая особенности познавательной деятельности учащихся с особыми образовательными потребностями, не всегда эффективными являются традиционные способы обучения и воспитания творчества. Обосновано, что только творческий педагог способен воспитать творческую личность и это необходимо учитывать во время обучения в вузе, поскольку именно студенческие годы способствуют овладению интеллектуальной деятельности, развитию творческого потенциала и творческих способностей.

Ключевые слова: специальное образование, творческая компетентность, дети с особыми образовательными потребностями, учебно-познавательная деятельность.

Yeremenko H.Yu. The issue of creative competence development of professionals in special education

The article discusses the issue of formation of creative competence of professionals in special education. Given the learning peculiarities of pupils with special educational needs, the traditional educational means aimed at creativity development are not always effective. The article proves that only a creative teacher is able to educate creative people, and it must be considered during university studying of future teachers, because the university curriculum promote mastering of intellectual activities, development of creativity and creative abilities. The necessity to develop creative abilities of future specialists in special education is substantiated in order to present the creative approach to education of children with special educational needs.

Keywords: special education, creative competence, children with special educational needs, educational and cognitive activities.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2016 р.

Статтю прийнято до друку 29.10.2016 р.

Рецензент: д.психол.н. Яковлева С.Д.

ЗМІСТ

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Абуков А.Ф. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИГРЫ (ИГРОВОГО МЕТОДА) В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ	5
Аленько А. А. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	11
Базима Н.В. ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ СФЕРИ У ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	15
Бондар Н.В. ВИВЧЕННЯ СФОРМОВАНОСТІ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	19
Галущенко В.І. АСПЕКТИ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ НАВИЧОК КЕРУВАННЯ ІНТОНАЦІЙНО-МЕЛОДІЙНИМ ОФОРМЛЕННЯМ ВИСЛОВЛЮВАННЯ	26
Гаяш О. В. РОЛЬ ІНСТИТУТІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЩОДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	32
Гренко Н.А., Артем'як О.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ КУРСУ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОРІЄНТУВАННЯ УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	39
Гладуш В.А., Пархоменко М.В. ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА СИСТЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	44
Гладченко І.В., Супрун М.О. ТЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ПОМІРНОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ	48
Глоба О.П., Медков І.В., Залевський О.В. КОМПЛЕМЕНТАРНА РЕАБІЛІТОЛОГІЯ. КВАНТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ	54
Глущенко І.І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОПЕРАЦІЇ КОНТРОЛЮ НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ	59
Гноєвська О.Ю. ТВОРЧЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ	66
Дідкова Л.М. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА ЩОДО УСУНЕННЯ СТЕРТОЇ ДИЗАРТРІЇ	71
Докучина Т.О. АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	77
Єжова Т.Є. НАУКОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ НА ЗАХИСТ ВІД УСІХ ФОРМ НАСИЛЬСТВА	82
Єременко Г.Ю. ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ	87
Єрошова М.А. ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ «THE SON-RISE PROGRAM» В ПРАКТИКУ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З АУТИЧНИМИ ДІТЬМИ	90